

SAMPLE C

Diploma Programme subject in which this extended essay is registered: Swedish A1, Group 1
(For an extended essay in the area of languages, state the language and whether it is group 1 or group 2.)

Title of the extended essay: Gestaltningen av status i Ett vfo gör
entré av Jonas Gardell

Candidate's declaration

If this declaration is not signed by the candidate the extended essay will not be assessed.

The extended essay I am submitting is my own work (apart from guidance allowed by the International Baccalaureate).

I have acknowledged each use of the words, graphics or ideas of another person, whether written, oral or visual.

I am aware that the word limit for all extended essays is 4000 words and that examiners are not required to read beyond this limit.

This is the final version of my extended essay.

Candidate's signature: _____

Date: 11.11.2008

IB Cardiff use only:

A: 44526 B:

Supervisor's report

The supervisor must complete the report below and then give the final version of the extended essay, with this cover attached, to the Diploma Programme coordinator. The supervisor must sign this report; otherwise the extended essay will not be assessed and may be returned to the school.

Name of supervisor (CAPITAL letters) _____

Comments

Please comment, as appropriate, on the candidate's performance, the context in which the candidate undertook the research for the extended essay, any difficulties encountered and how these were overcome (see page 13 of the extended essay guide). The concluding interview (viva voce) may provide useful information. These comments can help the examiner award a level for criterion K (holistic judgment). Do not comment on any adverse personal circumstances that may have affected the candidate. If the amount of time spent with the candidate was zero, you must explain this, in particular how it was then possible to authenticate the essay as the candidate's own work. You may attach an additional sheet if there is insufficient space here.

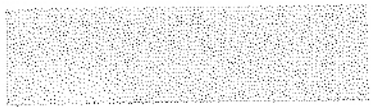
Mieke Järvinen should get a medal for her patience and perseverance during the EE process. It was hard for her to find the right style to write an EE despite my advice. But finally one evening she got it and she really enjoyed finishing her essay. I was more than pleased!

I have read the final version of the extended essay that will be submitted to the examiner.

To the best of my knowledge, the extended essay is the authentic work of the candidate.

I spent hours with the candidate discussing the progress of the extended essay.

Supervisor's signature: _____ Date: 14.11.2008

Gestaltningen av status i Ett ufo gör entré av Jonas Gardell

Session May 2009
Extended Essay
Swedish A1
Word count: 3969

Sammanfattning

Jonas Gardell har skrivit romanen Ett ufo gör entré som är en av tre fristående romaner om Juhas liv och uppväxt, och syftet med föreliggande uppsats är att undersöka hur författaren skildrar personernas strävan efter status, och därmed visa hur de genom status blir mer populära och får uppmärksamhet. Gardell använder även en speciell stil för att uppnå sina mål, vilket jag även kommer att undersöka.

Uppsatsen är upplagd efter olika personer i romanen, hur författaren har skildrat deras strävan efter status och popularitet. Gardell beskriver i synnerhet statusframkallande föremål mycket väl, t.ex. kläder, och deras inverkan på personerna i romanen. Beskrivningen om Juha är essentiell för uppsatsen eftersom vändpunkten han genomgår har en stor betydelse för Gardells beskrivningar, genom att stilen ändrar en aning på grund av Juhas nyfunna självsäkerhet och nya syn på livet. Vid sidan om beskrivningarna om Juha skildrar Gardell även Jennys tankar, känslor och strävan efter status. Beskrivningarna av Jenny och Juha kan dessutom jämföras, och man kan finna både lik- och olikheter som alla är viktiga för romanen. Ytterligare beskrivs även Charlottes strävan efter perfektionism och hur Juhas nyfunna status påverkar några av hans klasskamrater.

Gardell har en jämn stil genom största delen av romanen, där han beskriver statusföremålen mycket noggrant och levande. Han använder sig av ord och uttryck som "måste", "heligt" och "det finns inget mer rätt" för att framhäva betydelsen av dessa statusobjekt. Dessa uttryck återkommer regelbundet genom romanen, och de bidrar till en realistisk helhetsbild för läsaren. Gardell är dessutom mycket skicklig i användningen av bildspråk vilket förstärker beskrivningarna i romanen.

+ ex!

JOK

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1. Syfte.....	1
2. Gestaltningen av Juhas behov att uppnå status.....	2
2.1. Betydelsen av statusframkallande föremål.....	2
2.2. Funktionen av vändpunkten som Juha genomgår	4
2.2.1. Juhas nyfunna självsäkerhet som ger upphov till <u>höjt</u> status.....	5
3. Jennys funktion för gestaltning av status i romanen.....	6
4. Rangordningen bland eleverna i Juhas klass.....	7
4.1. Charlottes frenetiska strävan till perfektionism	8
4.2. Juhas nyfunna status och dess inverkan på klasskamraterna	9
5. Avslutning.....	10
Källförteckning.....	11

1. Inledning

Jonas Gardell är en inte bara författare, han är även en komiker, sångare manusförfattare och artist. Gardell har skrivit ett flertal böcker om olika ämnen, framför allt böckerna om Juha Lindström. Den första boken heter En komikers uppväxt och den tredje och hittills sista boken handlar enbart om Jenny. Ett ufo gör entré är den andra av de tre fristående böckerna om Juha och hans liv.¹

Ett ufo gör entré handlar i huvudsak om Juha, en tonåring från Sävbyholm som inte vill något annat än passa in och vara populär. Hans enda egentliga vän är Jenny, medan resten av klassen endast ser ner på dem. Romanen skildrar Juhas känslor och tankar i den brutala tonårsvärlden, där alla strävar efter status och respekt, vilket bara få utvalda kan uppnå.

I Ett ufo gör entré behandlas åtskilliga teman och motiv som varje tonåring någon gång har upplevt. Gardell har effektivt använt sig av tidsmarkörer som förstärker trovärdigheten och samtidigt målar upp en klar bild för läsaren som nödvändigtvis inte har upplevt denna tidsperiod själv, eftersom boken utspelar sig på sjuttioalet. Journalisten Karin Erlandsson framhäver även betydelsen av tidsmarkörer; "Ett av Gardells särdrag är att ge tidsmarkörer som till och med de som inte levde under den markerade tiden associerar rätt"²

1.1 Syfte

Syftet med föreliggande uppsats är att undersöka hur författaren skildrar personernas strävan efter status, och därmed visa hur de genom status blir populära och får uppmärksamhet. Författaren använder även en speciell stil för att uppnå sina mål, vilket jag även kommer att undersöka.

I huvudsak är denna uppsats uppbyggd kring betydelsen av mode, popularitet och status i boken Ett ufo gör entré. Jag har koncentrerat mig på de olika personerna och hur Gardell har skildrat deras syn och behov av status.

De ovannämnda motiven är mycket intressanta fenomen i varje tonårings liv, och även om romanen aldrig utspelas i verkligheten kan de flesta känna igen sig i den. För en ung läsare är

¹ www.jonasgardell.se/index.jsp, 21.08.2008

² Karin Erlandsson, NÅI, 22.08.2001

cid/ref

det dessutom särskilt intressant eftersom det är en period man själv lever i för tillfället, och den väcker genast åtskilliga känslor om ens samhälle.

2. Gestaltningen av Juhas behov att uppnå status

Juha lider märkbart av att han inte hör till de populära och att han inte ser ut precis som de populära i sin klass, och genom olika företeelser försöker han desperat uppnå den status han skulle vilja ha.

Juha upplever popularitet som något heligt, han vill göra allt det rätta som de populära i klassen gör. Ett exempel på detta är när Gardell introducerar och upplyser läsaren om mode en av de första gångerna. "Året var 1975, de var tolv år gamla, och klämodet kom in i deras liv. Som en demon som släppts ut ur sin hemliga berggömma svepte det in över förorten och deras lilla mellanstadieskola. Som en gul, giftig vind. Som siroccon från Sahara som täcker allt med ett fint lager ökensand".³ Här förklarar berättaren i boken om det viktiga året då modet började ha en roll i ungdomarnas liv. Dessa liknelser om demonen, siroccon och den gula giftiga vinden hjälper läsaren att förstå allvaret, och dessutom inför Gardell en speciell negativ stämning som uppnås genom ord med negativa konnotationer som "demon" och "giftig". Gardell lyckas dessutom konstruera en stark kontrast mellan vad man måste ha och vad som är totalt fel i en ungdoms klädsel eller liv överhuvudtaget. Gardell skriver "För att bli synliga måste de klä sig exakt rätt. Minsta fel, och de suddades ut igen." och "Tajta svarta PUSS & KRAM med gul stickning. Det fanns inget mer rätt."⁴ Genom att använda orden "måste" och "det fanns inget mer rätt" blir effekten stark eftersom Gardell inte lämnar rum för några frågor med dessa ovannämnda uttryck.

+

ca/kr

(

2.1. Betydelsen av statusframkallande föremål

Allt Juha vill är att synas. Han vill bli en av de populära och klä sig precis lika och ha lika hög status i skolan som de populära på klassen. "Juha var själv en ingen som ville bli en någon, och han tillbad hemligen de svarta byxorna. Han åtrådde dem som heliga".⁵ Eftersom Juha upplever att han

³ Jonas Gardell, Ett ufo gör entré, Nordstedts Förlag, 2001 s. 31

⁴ Ibid. s. 32

⁵ Ibid. s. 32

✓

verkligen behöver de tajta svarta jeansen, medger han att han åtrår dem som heliga. Att använda ordet "heligt" är mycket effektivt, eftersom Gardell med detta verkligen lyckas förmedla budskapet som existerar i Ett ufo gör entré. Författaren använder sig av regelbundet återkommande stildrag som bidrar till en realistisk stämning med hjälp av ord som "helig" och "måste", som i sin tur bidrar till att budskapet om självsäkerhet och att verkligen hitta sig själv står tydlig ut i romanen. Genom sina beskrivningar om Juha och hans tankar om popularitet, mode och status lyckas Gardell dessutom framhäva en sorts samhällskritik mot det statusinriktade samhället.

Gardell vill även framhäva betydelsen av statusframkallande föremål såsom kläder. "*Nästa gång Ritva köpte nya jeans till Juha hade hon förstått att de måste vara moderiktiga. Så hon rådgjorde med Domus expedit – och kom hem med ett par Bergis. B E R G I S ! Killar i Bergis får aldrig pussa vackra flickor*"⁶ Juha verkar vid detta tillfälle ha accepterat sin plats i det sociala umgänget kring skolan. Han är ingen. Här tröstras läsaren med att Juha blir äldre och mera självständig. Han kunde själv åka in till stan och köpa sina egna jeans som skulle göra honom synlig. "*De lämnade ömmande avtryck i huden, Juha måste hålla in magen hela tiden och han kunde knappt andas, men det gjorde ingenting – ingen hade tajtare byxor än han. Det var en av hans barndoms lyckligaste stunder. Han hade sålt sin själ till demonen*"⁷ Denna beskrivning fungerar som en liten vändpunkt i Juhas liv, då han äntligen kan få det han åtrådde mest av allting, det alla de populära hade men inte han. Framför allt understryker Gardell lyckan som uppstår efter att Juha har köpt sina heliga jeans, vilket betonar betydelsen av att äga ett statusföremål.

En mycket stor del av Juhas tid i högstadiet fylls av funderingar och tankar om vad som är modernt och vad man absolut inte kan göra, vilket är representerat i olika statusframkallande föremål som redan tidigare nämnts. "*Femtonåringar i Sävbyholm har tajta jeans och inga långkalsonger. Absolut inga mössor, för mössor förstör frisyren*"⁸ Detta citat fortsätter än en gång på temat om vad som är tillåtet och vad som inte är. Ett ufo gör entré är en bok som synnerligen noggrant har dokumenterat en massa små oskrivna regler som alla ungdomar ändå är medvetna om. Gardell använder sig av Juha som med hjälp av dessa statusföremål kan höja sin status en aning. Även om Gardell använder kläder som det mest statusframkallande kan man även upptäcka andra saker som höjer personers status, till exempel cigaretter och alkohol. Gardell poängterar att man med

⁶ Ibid. s. 34

⁷ Ibid. s. 36

⁸ Ibid. s. 58

dessa saker kan försäkra sig om en plats högre upp i rangordningen, och möjligen bli mer populär som en följd av detta. "Alla balla människor röker. Så är det bara"⁹ Här upprepas Gardells stil att beskriva trender återigen, genom användningen av "alla" och att det bara är så.

2.2 Funktionen av vändpunkten som Juha genomgår

"Med ens har det bara skett. En tid upphör. En annan tar vid. Något oansenligt är det."¹⁰ Så beskriver Gardell Juhas omvandling. Det första tecknet var då han inte lät Charlotte eller Cilla röka av hans cigarett, spontant vägrar han och bara går sin väg. Sedan följer ny klädstil, ny frisyr och en ny, mera självsäker personlighet. För läsaren är detta en lättnad, och stämningen i romanen ändras fullständigt eftersom Juha nu har uppnått en känsla full av självsäkerhet. "Pia är elak av gammal vana och kraxar: 'Vem fan tror du att du är?' Men den här gången tar Juha inte genast av sig kavajen. Han behåller kavajen på. Det är andra tecknet"¹¹ Här avviker Gardell aningen från sin annars fasta stil, genom att låta Juha trotsa det som förut var ett måste. Efter förvandlingen vågar Juha vara sig själv, och Gardell beskriver honom som en stark personlighet, vilket även ger upphov till höjt status.

Juha ändrar frisyr som en del av sin förvandling. "När skycket åter tas bort är det som när fjärilen tränger fram ur sin puppa".¹² Detta är en beskrivning där Gardell återigen använder sig av en liknelse, och en sorts bildspråk vilket hjälper läsaren att få en mycket bättre uppfattning av sammanhanget genom Gardells färggranna beskrivningar som denna. Juha har varit på Klippoteket, där en människa blir till. Denna mycket förtjusande beskrivning om Klippoteket och hela fenomenet med att få en ny frisyr är fantastiskt väl illustrerat för läsaren. Detta "heliga tempel" är än en gång en av Gardells många återkommande beskrivningar om nödvändigheter för att kunna uppnå status. Klippoteket är beskrivet som ett ställe där han kan få sitt liv förvandlat, och Gardell låter läsaren förstå betydelsen av detta ställe. För att Juha ska kunna uppnå den status han vill måste han besöka denna "sluss över i en annan värld där de lyckliga och vackra bor"¹³. Ett ställe som detta, fullt av status och respekt blir för Juha hans räddning. Efter denna förvandling på

⁹ Ibid. s.101

¹⁰ Ibid. s. 231

¹¹ Ibid. s. 232

¹² Ibid. s. 235

¹³ Ibid. s. 234

Klippoteket står Juha återigen i rampljuset i sin klass. "Som en lampa som knäpps på"¹⁴ förklaras hans nya status på skolan, åter i form av en liknelse, ett stildrag Gardell har använt för att illustrera denna vändpunkt. t

2.2.1. Juhas nyfunna självsäkerhet som ger upphov till höjt status

Genom denna tid av en ny personlighet förvandlas Juha till en rebell, en rebell som trotsar sina klasskamraters kommentarer, skolans påståenden om hans sexualitet och hans föräldrars förundran om vem han egentligen är. Gardell har valt att ge Juha försprånget. Juha har fått platsen i centrum och han njuter av situationen där han kan säga sin riktiga åsikt och inte behöver låtsas mera. Därmed betonar Gardell att Juha inte har ett lika stort behov av det man måste göra, utan att han verkligen kan tänka själv. Det måste dock tas i beaktande att han ändå vill gå på disco och till Klippoteket vilka är statusframkallande saker, men t.ex. betoningen av ordet "måste" är inte lika stark längre. Därför är kontrasten mellan den nya och gamla Juha är ansenlig. Före hans s.k. förvandling verkade Gardells huvudsakliga mål vara att skriva om en otrygg och osäker pojke som försöker uppnå status med hjälp av kläder och andra statusframkallande åtgärder, t.ex. "Så länge Juha kan minnas har han låtsats. Oavbrutet skiftar han färg och skepnad. Den ena Juha glider över i den andra"¹⁵ Här syftar Gardell på Juhas osäkerhet och hans oerhörda vilja att ständigt vara populär och stå mitt i centrum, medan han efter sin förvandling tar sin revansch, "Upphöjd, utkorad, utvald, korsfäst. De ska se upp till honom som de genomborrat. Det kan vara deras straff"¹⁶ Revanschen Juha vill ha höjer också hans självsäkerhet, likaså hans nya syn på livet som tillåter honom att frigöra sig från några av de mest stereotypa statusobjekten. Han ser igenom de små avundssjuka ögonen på sina klasskamrater och det verkar som om denna avundssjuka sporrar Juha att ytterligare fortsätta sin förvandling. Med detta instämmer även skribenten Harriet Jossfolk, "Det här är en tid när man låtsas vara mer erfaren än man verkligen är. Pojkarna går omkring med kondom i plånboken för att alla skall tro att de gjort det."¹⁷ E-

Gardell har gjort en intelligent förändring, och gjort Juha från ingen till den som verkligen vågar. Att Juha nu har blivit synlig är sannerligen en betydelsefull vändpunkt, och beskrivningar hur han

¹⁴ Ibid. s. 236

¹⁵ Ibid. s. 146

¹⁶ Ibid. s. 242

¹⁷ Harriet Jossfolk, Öb, 20.12.2001

nu har blivit en avvikare, ”*De ska aldrig få fast honom. Juha ska aldrig suddas ut igen*”¹⁸ Detta är en enorm kontrast från början av hans tonår då han inte var någon medan han nu med ett bättre självförtroende har lyckats uppnå status. Gardell förmedlar ett viktigt budskap till läsaren, om individualitet och självkänsla. Status, mode och popularitet är ett brett ämne i *Ett ufo gör entré* och Juhas förvandling representerar möjligheten att ändra sig, eftersom Juha med hjälp av bättre självförtroende lyckades uppnå status. Att bryta de stereotypa rollerna, dvs. att i Juhas fall trotsa det man måste göra, kräver mod, vilket kan klassas som ett av Gardells mål i romanen.

3. Jennys funktion för gestaltning av status i romanen

Jennys roll i motiven mode, popularitet och status är behandlad på ett annat sätt jämfört med hur Gardell har valt att behandla Juhas strävan efter status. Jennys situation är mer en fråga om utanförskap än popularitet, även om utanförskap är ett resultat av otillräcklig popularitet. Gardell beskriver Jenny som en ynkrygg utan egentliga egna åsikter, en tystlåten person som aldrig har passat in i barnens eller ungdomarnas mallar. Gardell använder sig även av några statusföremål, som Gul & Blå plastpåsen som hon hade fått av Juha eftersom alla skulle ha en sådan, men effekten är annorlunda jämfört med Juha. Genom Gardells beskrivningar kan läsaren upptäcka att hur Jenny än försöker uppnå status genom ett statusframkallande föremål lyckas hon ändå inte. Jenny är motsatsen till popularitet. Hon har aldrig nått någon sorts status i klassen och hon ligger lägst i rangordningen i klassen. Gardell har valt Jenny som romanens fega personlighet, den person som påverkar läsarens syn på Juha eftersom Jenny lider mera än vad Juha någonsin gjorde. Jennys desperata försök att uppnå status misslyckas alltid, och får henne att framstå som den totalt utlämnade personligheten, den som Juha bara ibland har tid med. Gardell beskriver Jenny som den nedtryckta och deprimerade personen som läsaren skall känna medlidande för.

Jennys solidaritet mot Juha framkommer genom att hon vill vara precis som han. Juha hade skänkt henne en Gul & Blå plastpåse eftersom alla skulle ha en sådan. Till och med Jenny hade en. När Juhas mamma köpte Bergis jeansen åt honom köpte Jenny ett par likadana. Hon hade ingen form av status i klassen, ingen hade någon respekt för henne, isynnerhet inte med sin egendomliga familj som hon själv bara ville bort från. Detta får Jenny att samla tillräckligt med mod för att

¹⁸ Jonas Gardell, *Ett ufo gör entré*, Nordstedts Förlag, 2001, s.237

besöka det Heliga Templet – Klippoteket. Gardell försöker här visa ett av Jennys försök till något statusframkallande, vilket passar in i Gardells stil i romanen. Detta blir dock ett totalt misslyckande, även om Gardell här höll uppe spänningen och läsaren möjligen kunde tro att Jenny skulle bli mer populär genom detta försök. *"Så stannar hon plötsligt upp och får syn på sig själv i ett skyltfönster. I spegelbilden ser hon en blek och mager liten flicka men skrämt ansikte, rödgråtna ögon och nästan inget hår. En flicka som ingen någonsin har älskat. En flicka som ingen någonsin kan älska. Som är hon".*¹⁹ Jenny är utanförskapen personifierad. Gardell har som syfte att med Jenny påverka läsaren och låta denna se kontrasten mellan Jenny och Juha, och mellan Jenny och de andra flickorna på klassen. Helhetsbilden av Jenny påverkar läsaren ingående efter Gardells gripande beskrivningar om hennes totala ensamhet.

En av de sista stegen i Juhas förvandling sker då han med Jenny färgar håret svart. Detta symboliserar deras vänskap, en vänskap som Juha aldrig velat medge, men som alltid har funnits där. *"Jenny tror inte sina ögon. Hon har blivit ny. Hennes hår glänser som blåsvart siden".*²⁰ Juha har äntligen accepterat Jenny och låter henne bli en del av sin egen förändring. Citatet ovan visar överraskningen då Jenny ser sitt nya jag, ett jag som duger för Juha, ett jag som Juha äntligen kan visa sig på stan med. *"Sedan går de ut tillsammans, hand i hand. Alla de går förbi vänder sig om och stirrar på dem – på honom och henne, Juha och Jenny – två monster ute på en söndagspromenad i vårsolen. Båda utanför. Inte innanför"*²¹ Juha har nu insett vem hans riktiga vän är, och Jenny har äntligen fått det godkännande av Juha hon alltid längtat efter. Detta är även en liten vändpunkt för Jenny eftersom hon äntligen känner att Juha verkligen accepterar henne som hon är. Gardell använder sig här av samma teknik som under Juhas förvandling, eftersom det är Juhas förslag att även ändra Jennys utseende.

4. Rangordningen bland eleverna i Juhas klass

I Ett ufo gör entré bekantar sig läsaren även med ett antal andra personer som passar in i en diskussion om mode, status och popularitet. Juhas klasskamrater har samma mål som både Juha och Jenny, att passa in i de stereotypa rollerna som samhället tvingar dem till.

¹⁹ Jonas Gardell, Ett ufo gör entré, Nordstedts Förlag, 2001 s. 278

²⁰ Ibid. s. 302

²¹ Ibid. s. 303

Rangordningen i klassen är tydlig, och läsaren får tidigt veta att den dessutom är mycket svår att rubba. Gardell har uppfunnit ett system som ordnar klassen i en rangordning med den sämsta och minst populära sist, dvs. Jenny, och sedan med stigande status ända till Pia och Eva-Lena som toppar pyramiden. Detta är ett genialt drag använt av författaren för att understryka betydelsen av status och hur populariteten byggs upp tidigt och är nästan totalt oföränderlig, även om den till en viss grad är byggd på statusframkallade föremål, alltså trender. Med detta instämmer även Anne-May Wisén: "*Barnen i Sävbyholm driver friskt med sina lärare och har också byggt upp en skarp rangordning sinsemellan som inte kan rubbas*"²². Den visar på ett hänsynslöst men realistiskt sätt klassandan i en högstadielklass. "*Så ser världen ut och det är bara att acceptera*"²³ är orsaken enligt berättaren. Detta ändras dock senare, eftersom Juha lyckas bryta sig loss från klassens rangordning med att fullständigt ändra stil och därmed ändra klassens syn på honom, fastän inte alltid mot det goda, men om inte annat så får han uppmärksamhet. Klassens rangordning beskrivs ytterligare som "*en tävling där det finns både vinnare och förlorare*"²⁴, vilket får läsaren att uppfatta stämningen som tävlingsinriktad och full av konkurrens.

4.1. Charlottes frenetiska strävan till perfektionism

Charlotte är en av personerna på Juhas klass som Gardell har valt att beskriva mer detaljerat, eftersom hon representerar mode, status och popularitet bättre än flera andra i romanen.

"*Charlotte tvättar sina jeans varje dag för att få dem att krympa de där två procenten som de vidgar sig när man använder dem*"²⁵. Detta citat illustrerar Charlottes strävan efter perfektionism, också en kontrast till de lite mindre engagerade Juha och Jenny, även om de nog också åtrår det populära eller heliga, men Charlottes handlingar tyder på en mycket stark strävan till popularitet och status. Charlotte är ett lysande exempel på hur tonåringarna använder sig av statusföremålen som Gardell ständigt återkommer till genom hela romanen.

"*Egentligen ser Charlotte okej ut, förutom att hon har världens fulaste och bredaste arsle. Hennes lår är också för feta, och hon får dubbelhaka när hon skrattar. Annars är hon inte för tjock, fast bara lite.*"²⁶ Detta citat representerar ett av Gardells mål i romanen Ett ufo gör entré, dvs. som

²² Anne-May Wisén, JT, 30.08.2001

²³ Jonas Gardell, Ett ufo gör entré, Nordstedts Förlag, 2001 s. 123

²⁴ *ibid.* s. 124

²⁵ *ibid.* s. 118

²⁶ *ibid.* s. 118

redan tidigare nämnt, att upplysa läsaren om motiven mode, status och popularitet. Gardell betonar i synnerhet ordet "fet" och uttrycket "helt okej". Detta utdrag kan även tolkas som ganska komisk, Charlottes strävan till att vara fulländad är egentligen ganska tveksam eftersom "helt okej" absolut inte antyder på att hon skulle vara perfekt. Som läsare får man även en stark känsla av hur berättaren försöker bortförklara hennes dåliga sidor med att göra det klart för läsaren att hon nog egentligen är "helt okej". För att Charlotte skall kunna uppnå sin status måste hon se perfekt ut, bete sig perfekt och ha de rätta statusframkallande sakerna. De ovannämnda citaten visar dessutom en tonårings självkritiska drag mycket väl, och eftersom man kan anta att den allvetande berättaren utgår från Charlottes egen synvinkel finns en orsak att ifrågasätta berättarens pålitlighet eftersom Charlotte själv högst antagligen är mycket kritisk mot sin egen kropp. "Hon har till och med ett långt äckligt hårstrå vid ena bröstvårtan, men det rycker hon såklart bort. Men förutom allt det då är hon helt okej."²⁷ Här fortsätter även den förklaringen hur hon åtminstone ser helt okej ut. I citat ovan har meningen dessutom sin betoning på "till och med", vilket stärker effekten av orden "ett långt äckligt hårstrå" så att läsaren verkligen skall förstå hur motbjudande det egentligen är. Här kan läsaren upptäcka en del paralleller mellan Gardells stil att beskriva saker, hans tendens att upprepa vissa ord och uttryck för att framhäva betydelsen av något essentiellt, dvs. här använde han sig av "helt okej" och tidigare har han använt "måste" och "det finns inget mer rätt" för att ytterligare framhäva hur betydande statusföremålen är.

E-

4.2. Juhas nyfunna status och dess inverkan på klasskamraterna

På Juhas klass går även Roy som är en relativt nära vän till Juha. Juha känner ett starkt behov av att vara mer populär än Roy, och låtsas därför om mycket för att visa att han har högre status än Roy. "Han reser sig för att sätta på mer tevattnen och bereder sig på att intresserat lyssna till de andras erfarenheter, eller i Roys fall ska man väl snarare säga brist på erfarenheter"²⁸. Här är statusföremålet abstrakt, eftersom det är en erfarenhet istället för något konkret som går att köpa. Nu lyser Juhas vilja att vara bättre än Roy då han inte kan konkurrera med resten av klassens pojkar som överlägset vinner honom och ligger högre i rangordningen än han själv. Detta kan dock återigen jämföras med tiden efter Juhas förvandling, t.ex. "Roy ansluter sig till Pia och Eva-Lena. Alla tre blänger på Juha som dansar och inte låtsas se att de blänger. Pia tar en sipp av läsk. Roy

²⁷ Ibid. s. 118

²⁸ Ibid. s. 162

harklar sig"²⁹. Här vill Gardell betona Juhas nyuppfunna överlägsenhet som Juha njuter av, framför allt att se Pias och Eva-Lenas förundrande blickar när Juha vant dansar med någon flicka och de enbart står i ett hörn med deras Baaboo-blusar som faktiskt är helt ute.³⁰ Detta är en av de händelser där Juhas förvandling till den självsäkra och världsvana pojken lämnar de populära bakom sig, vilka i sin tur får ge plats åt honom mitt i rampljuset.

Juha har vunnit sin kamp emot en tonårings behov av status, han har kunnat börja bestämma för sig själv istället för att låta andra människor bestämma över honom. "Är det ledigt här? frågar hon. Juha tuggar långsamt ur och svarar sedan nonchalant: 'Är det väl.' Och Pia ska just till att sätta sig mittemot när han fortsätter: 'Fast inte just där.' Han ser Pia djupt in i ögonen. 'Där ska Jenny sitta.'³¹ Här vågar Juha trotsa klassens mest populära för att sitta med Jenny. Han kan äntligen andas ut och acceptera sig själv, och faktiskt njuta av den speciella stämning hans och Jennys utseende har skapat.

5. Avslutning

Med hjälp av *Ett ufo* gör entré visar Gardell hur utseendet har en stor betydelse för individens status och popularitet, samtidigt som romanen understryker en människas behov att vara sedd och få uppmärksamhet, d.v.s. status. Att uppnå status är ungdomarnas mål, och genom att uppnå denna status tillfredsställs behovet av uppmärksamhet. Romanen skildrar ett samhälles bästa och värsta sidor och hur svårt det är att bryta sig loss från de stereotypa rollerna, medan den ger läsaren rum att fundera över sin egen situation och synpunkt om saken. Gardell beskriver status som någonting heligt, till exempel Klippoteket och Puss & Kram jeansen är mycket väl beskrivna på ett sätt som får läsaren att förstå att utan dessa statusframkallande föremål kan man inte uppnå status, och därmed inte bli populär. Vändpunkten i romanen är då Juha lyckas uppnå status utan dessa saker, han bryter de stereotypa rollerna och åstadkommer uppmärksamheten som han saknat.

²⁹ Ibid. s. 287

³⁰ Ibid. s. 287

³¹ Ibid. s. 304

Gardell lyckas hålla fast vid en enhetlig stil i fråga om statusframkallande föremålen. Han betonar betydelsen av dem med hjälp av ord och uttryck som förstärker läsarens uppfattning om dessa essentiella statusföremål. Detta stildrag gör status till ett av bokens betydande motiv, eftersom jakten efter status tar över tonåringarnas liv. Även om Gardell har en relativt jämn stil genom hela romanen, kan man efter Juhas vändpunkt observera en mera självsäker stil i Gardells beskrivningar, och Juha beskrivs nu som någon som vågar vara sig själv, och genom det uppnår han status. Effekten av denna stil stärker ytterligare vändpunkten och gör romanen mer realistisk för läsaren. *få ex!*

Det blev ju
riktigt lyckat
om än exemplen
är i Jannas
lag.

Styckeindelning!

Tendens till handl.ref
och upprepanden

Källförteckning

Primär källa:

Gardell, Jonas. (2001) *Ett ufo gör entré*, Stockholm: Nordstedts Förlag

Sekundära källor:

Anne-May Wisén. *Ett sorgset ufo berättar*, Jakobstads Tidning, 30.08.2001

Harriet Jossfolk. *Jonas Gardell när han är som bäst*, Österbottningen, 20.12.2001

Karin Erlandsson. *Tragiska tonår i ny Gardell*, Nya Åland, 22.08.2001

Elektronisk källa:

www.jonasgardell.se/index.jsp, 21.08.2008

OK!

Assessment form (for examiner use only)

Candidate session number	0	0							
--------------------------	---	---	--	--	--	--	--	--	--

Assessment criteria	Achievement level		
	First examiner	maximum	Second examiner
A research question	2 ✓	2	☐
B introduction	2 ✓	2	☐
C investigation	2 ✓	4	☐
D knowledge and understanding	3 ✓	4	☐
E reasoned argument	3 ✓	4	☐
F analysis and evaluation	2 ✓	4	☐
G use of subject language	2 ✓	4	☐
H conclusion	2 ✓	2	☐
I formal presentation	4 ✓	4	☐
J abstract	2 ✓	2	☐
K holistic judgment	2 ✓	4	☐
Total out of 36	27 ✓		☐

Name of first examiner: _____
(CAPITAL letters)

Examiner number: 4276

Name of second examiner: _____
(CAPITAL letters)

Examiner number: _____